

KOVÁCS ISTVÁN

Lengyel mérnökkari tisztek a szabadságharcban

Józef Wysocki tábornok a szabadságharcban részt vett lengyel honvédeknek és légionistáknak az 1849 végén Sumlában összeállított és emlékiratában közzétett névsorában három mérnökkari tisztet sorol felt.¹ Közülük Adolf Grochowalski rangja őrnagy, Hieronim Abramowiczé százados, bár Törökországban őrnaggyá léptette elő Kossuth, Franciszek Sokulski szintén százados. Rajtuk kívül a szabadságharc első szakaszában, 1849 decemberének elején a budaméri védművek kialakításában komoly mérnökkari feladatot látott el Antoni Szczeпаński százados, aki a krími háború idején azt bizonygatta Władysław Zamoyski tábornoknak, hogy Görgei augusztus 9-én a sági összecsapásban játszott meghatározó szerepéért alezredessé léptette elő. Temesvár ostromában komoly mérnökkari szerepet játszott a várvédők közül magyar oldalra átállt Teodor Dembiński őrnagy is. Alább ennek az öt fő- és törzstisztnak az életrajzát ismertetjük.

Abramowicz (Abrahamowicz), Hieronim

(Oroszország, Volhínia, 1805. – Krakkó, 1893. november. 11.)

Az 1830/1831-es lengyel szabadságharcban utászhadnagyként szolgált, annak leverése után, 1831 őszén franciaországi emigrációba vonult. Előbb Avignone-ban, majd Guéret-ben élt. Lelkesen fogadta az 1846 februárjában kitört krakkói felkelés hírért, majd a népek tavaszának forradalmi sodrása őt is magával ragadta. 1848. április 10-én több emigránstársával együtt Krakkóba utazott, s részt vett a galíciai eseményekben.

1848 végén vagy 1849 elején került Magyarországra. 1849. február 6-án honvédmérnökkari hadnagy az eszéki vár mérnökkaránál. A vár feladása után Perczel Mór tábornok március 23-án főhadnaggyá nevezte ki a bácskai (IV.) hadtest vezérkarához, s részt vett a Bácska felszabadításában. Május 16-tól mérnökkari százados gróf Hadik ezredes Szegeden szerveződő tartalék hadosztályánál. Július végén valószínűleg Szegeden lépett át a lengyel légióhoz, s lett Wysocki tábornok mellett a mérnökkar főnöke.

Felettesével együtt menekült Törökországba, a sumlai lista szerint őrnagyként szerelt le. 1850-ben szerepelt azoknak a tiszteknek a listáján, akiket vallásuk megváltoztatása nélkül a *serasker* át szándékozott venni a török hadseregbe. 1852-ben a török kormány mint mérnököt a helyi *musir* kíséretjeként a Birodalom ázsiai részébe küldte, ahol súlyosan megbetegedett. Az Isztambulhoz közel fekvő lengyel faluban, Adampolban gyógyították. 1854 februárjában a török kormány Czartoryski herceg javaslatára mérnökkari alezredesként alkalmazta a török hadseregben, melynek vezérkarához került. 1855 elején beadványt nyújtott be a Portának a 2. szultáni kozákezred felállítására, s e szerveződő ezred felügyelője lett. Szerepel a kitüntetendők és előléptetendők névsorában, amelyet W. Jordan alezredes

¹ *Együtt a szabadságért. 1848–1849. A magyarországi lengyel légió részvétele az 1848-as szabadságharc hadjárataiban.* Budapest, 1993. 117.

küldött Zamoyski tábornoknak 1858. augusztus 11-én. Ebben Abramowiczot őrnagyként tüntették fel. Az 1850-es évek végén mint a magyar szabadságharc feltételezetten külföldön tartózkodó résztvevője, az osztrák rendőrség és külügyminisztérium megfigyelése alatt állt. Visszatérve a polgári életbe, három évtizeden át Kis-Ázsiában szolgált, az utolsó években távírda-igazgatóként. Pontosán nem tudjuk, mikor tért vissza Galíciába. Krakóban halt meg, s a Rakowiecka utcai temetőben a Veteránok parcellájában nyugszik.

Forrás: Biblioteka Kórnicka 2462/1/222; Haus-, Hof-, und Staatsarchiv (HHStA) Ministerium des Äussern (Min. d. Ä.) Informationsbüro (IB) Zettelkatalog (ZK) „Polaken I–III”; HHStA Min. d. Ä. IB. A–Akten 1445–14; Kriegsarchiv, Wien (KA) Gouvernement Wien. Karton 2. Akten der Stadtmanschaftlichen Sektion No 10.110. Namensverzeichniss der Mitglieder der polnischen Legion, die in Ungarn gekämpft hat. (Készült Konstantinápolyban, 1850. január 16-án.) – 14 (GW No 10.110. Namensverzeichnis); Hadtörténeti Intézet Levéltára (HL) Aradi Kriegsgerecht (Ar. Kgrt) Absolutizmus kori iratok (Absz. Ir.) 113/5. d. 22/122; Bielecki, Robert: *Słownik biograficzny oficerów powstania listopadowego*. Warszawa, 1995. (I.) 137.; Bogdański, Henryk: *Pamiętnik*. Kraków, 1971. 460.; Bona Gábor: *Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban*. Budapest, 2008. I. 93.; Handelsman, Marcell: *Dziennik misji gen. Wysockiego do Turcji 1853–1855*. Przegląd Historyczny. Tom. X. 2. zeszyt; Kovács István: „...mindvégig veletek voltunk”. *Lengyelek a magyar szabadságharcban*. Budapest, 1998.; Łątka, Jerzy S.: *Słownik Polaków w Imperium Osmańskim i Republici Turcji*. Kraków, 2005. 32.; *Pamiętnik jararala Wysockiego dowódczy Legionu Polskiego na Węgrzech z czasu kampanii węgierskiej w roku 1848 i 1849*. Poznań, 1850. 131.; *Együtt a szabadságért. 1848–1849. A magyarországi lengyel légió részvétele az 1848-as szabadságharc hadjárataiban*. Budapest, 1993. 117.

Demiński, Teodor

(Galícia, Lemberg, 1822. június 22. – USA, Cincinnati, 1858.)

Római katolikus vallású, apja földbirtokos volt. 1838 és 1843 között a bécsi hadmérnöki akadémián tanult, ezt követően hadnagy, majd 1847-től főhadnagy a mérnökkarnál.

1849. április végén a temesvári várőrségtől átállt a honvédsereghez. Május 29-étől (16-i érvénnyel) honvéd mérnökkari százados, s a Temesvárt ostromló V. hadtestben teljesített szolgálatot. Mivel az erődöt jól ismerte belülről, az ostromműveletben egyre fontosabb szerepet játszott. Augusztus 10-étől (1-jei érvénnyel) őrnaggyá léptették elő. Potemkin rövid jellemzése szerint: „Közszeretben álló huszonöt-huszonhat éves fiatalember volt...”

A szabadságharc leverése után kimenekült Törökországba. 1851. július 4-én érkezett New Yorkba, ahol pártfogói támogatásának köszönhetően hamarosan jelentősebb vagyonra tett szert. Kossuth a támogatása céljából a Hobohen melletti Weawertonban lévő farmját akarta bérbe vetetni egy szíjgyártó üzem számára. Teodor Demiński az évek során teljes vagyonát eltékozolta könnyelmű életvitelével, végül szivarkaárusként tartotta fenn magát.

Forrás: HL Alphabetisches Verzeichnis der Emigranten (AVE) 84; KA Krieg in Ungarn 1848–49. (IV) Fasc. 166. Festung Temesvár 47, 48; Bona Gábor: *Tábornokok és törzstisztek az 1848/49-évi szabadságharcban*. Budapest, 2000. 300., 301.; *A Kossuth-emigráció Angliában és Amerikában*. A bevezető tanulmányt írta és az okirattárat összeállította Jánossy Dénes. II/1. kötet. Budapest, 1944.; *Alphabetische Namenliste ungarischer Emigration 1848–1864*. (Mit Einschluss der Ausserhalb Ungarn Internirten.) Sammt vorläufigen biografischen Andeutungen in Abraviaturen redagirt von K. M. Kertbeny. Brüssel und Leipzig, 1864. 11.; Potemkin Ödön: *Az 1848-49-ik évi magyar hadsereg feloszlásának okai az aradi s temesvári táborozással*. Pest, 1867.; Kovács: „...mindvégig veletek voltunk”; Kozłowski, Eligiusz: *Legion polski na Węgrzech 1848–1849*. Warszawa, 1983.; Stasik, Florian: *Polska emigracja polityczna w Stanach Zjednoczonych Ameryki 1831–1864*. Warszawa, 1973. 209.

Grochowalski, Andrzej Adolf

(Galícia, Lembergi kerület, Czyżków, 1819 – ?)

A bécsi hadmérnöki akadémián tanult, majd az osztrák hadsereg műszaki alakulatainál, illetve 1837 és 1846 között a 4. gyalogezredben szolgált hadnagyként. Amikor 1846-ban ezredét a forrongó Galíciába vezényelték, március 15-én lemondott tiszti rangjáról. Ezt követően egy ideig rokonainál lakott (Józefina Nabelaknál, aki Czyżkówban volt részbirtoktulajdonos, illetve egy Roloff nevű gajai postamesternél), de főként Bielka Szlacheckában élt, ahol Franz Hellman gépgyárat vezetett. 1847-ben átközött Oroszországba, s a Branickiak birtokán vezetett egy gépgyárat. 1848 őszén visszatért Galíciába, s rövid ideig nővérének fiánál, a volt gajai postamesternél, Joachim Roloffnál lakott. Innen a Stanisławów melletti Piasecznában élő nővérehez, Henrietta Lubińskához költözött. További útja Piasecznából vezetett Magyarországra.

1848 novemberében a lengyel önkéntesek egy csoportjával érkezett Magyarországra, s belépett a Wysocki által szervezett légióba. December 16-ától főhadnagyként szolgált a Wysocki zászlóalj mérnökkaránál, majd az aradi ostromseregben a műszaki munkálatokat irányította. 1849. január 15-től léptették elő századossá. Wysocki zászlóaljával együtt február elején ő is csatlakozik Damjanich Közép-Tiszához vonuló bánsági hadosztályához, s a szolnoki csatában tanúsított helytállásáért megkapta a III. osztályú érdemjelet. Április 1-jétől őrnagy, s a III. hadtest vezérkari főnökévé nevezték ki. A tavaszi hadjárat valamennyi csatájában részt vett, majd május 22-én áthelyezték az Aradot ostromló V. hadtesthez. Magyarországi katonai pályáját a lengyel légió vezérkari főnökeként fejezte be.

A szabadságharc leverése után kimenekült Törökországba. Vidin és Sumla után őt is Kutahiában internálták, noha Władysław Zamoyski és Michał Czajkowski támogatását kérte, hogy Törökországban mérnökként dolgozhasson. 1850 májusában Guemekből kért úti okmányt, hogy Törökországot elhagyhassa, de kérését elutasították. Szeptember 14-én ismét levélben fordul Sadyk pasához, Czajka-Czaykowskihoz, reményét fejezve ki, „hogy börtönöm nemsokára megnyílik”, aminek következményeként hazatérhet vagy mérnöki képzettségének megfelelően dolgozhat. A kutahiai kényszerlakhely kapuja végül 1851 tavaszán nyílt meg számára. 1851. július 6-án érkezett Angliába, s hosszabb időre Southamptonban telepedett le. Ezt követően Franciaországba költözött, ahol megnősült, 1855-ben fia született. Élve a családja révén kijárt 1856-os amnesztiával, 1857-ben büntetlenül hazatért Galíciába, ahol hosszú ideig rendőrségi felügyelet alatt élt. 1859-ben Lembergben lakott. Elképzelhető, hogy 1867-ben huzamosabb ideig Budapesten tartózkodott, hiszen ez év szeptemberében magánlevelet intézett egykori bajtársához, Aschermann Ferenc honvéd minisztériumi titkárhoz. Ebben feltehetően támogatást kért, mivel azt áttették a belügyminisztérium honvédségélyező alapjához. E kérését az 1868. augusztus 17-i ülésén elutasították. További sorsáról csak annyi tudható, hogy 1867/1868-ban, majd 1890-ben a pesti honvédegyelet tagja volt.

Kampania na Węgrzech 1848–49 przez Adolfa Grochowalskiego Oficera sztabu Korpusu 3-go węgierskiego (Az 1848–49-i magyarországi hadjárat, Adolf Grochowalski, a magyar 3. hadtest vezérkari tisztjének tollával) címen tágabb hadtörténeti kitekintésben megírta magyarországi működését, amely kéziratban olvasható a Czartoryski Könyvtárban (rkps. 5326). Ennek szövegét a szerző megjelölése nélkül *Z pamiętnika żołnierza* (Egy katonai emlékirataiból) címen a lembergi Dziennik Literacki 1862. évi 48–75. számaiban közlé is tette.

Forrás: Centralnij Dzserszavnij Isztoriesnij Arhiv Ukraini (Lviv) (CDIAU) f. 146, op. 4, szpr. 396, ark. 170; op. 7, szpr. 3071, ark. 63–64, 76, 101–104, 113, 125, 129, 130; Magyar Országos Levéltár (MOL) H 75 1849:6842, 15743; HL Ar. Kgrt. Absz. ir. 113/5. d. 22/122; HHStA Min. d. Ä. IB ZK „Polaken I–III”; KA GW No 10.110 Namensverzeichnis – 26; Biblioteka Czartoryska (BCz) 5371/243, 5430/279; MOL K 57. 3. cs. 123, 124, 8. cs. 21, 9. cs. 519; Demokrata Polski, 1851. augusztus 17.; Alföldi Hírlap, 1849. április 1.; Közlöny, 1848. december 16.; Polski Słownik Biograficzny. (PSB) Kraków, 1959 VIII. 591; Bona: *Tábornokok*, 362.; Bogdański: *Pamiętnik*, 464; Falkowski, Juliusz: *Wspomnienia z roku 1848 i 1849*. Poznań, 1878. 95.; *Alfabetische Namenliste*, 18; Kovács: „...mindvégig veletek voltunk”; Kozłowski: *Legion polski*; Tyrowicz, Marian: *Towarzystwo Demokratyczne Polkskie. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny 1832–1864*. Warszawa, 1964. 203.; *Együtt a szabadságért*, 40., 117., 151., 172.;

Sokulski, Franciszek

(Galícia, Brezáni kerület, Łuczynce, 1811. január 6. – Galícia, Stanisławówi kerület, Błudniki, 1896. április)

Iskoláit Tarnopolban és Brezánban végezte, majd két éven át a Lembergi Egyetem Bölcsészettudományi Karán tanult. Ezt követően Żabńoban volt házitanító, az 1830. november 29-én Varsóban kirobbant felkelés hírére azonban átszökött a Lengyel Királyság területére, és belépett a 20. sorgyalozegredbe, ahol egy ideig altisztként szolgált. 1831 áprilisában hadnaggyá léptették elő, több ütközetben, s Dezydery Chłapowski tábornok litvániai hadjáratában is részt vett. Miután Gielgud tábornok hadteste 1831 júliusában átszorult Poroszországba, Sokulski Litvánia tengerparti részén, Żmudźban bujkált, s 1832 áprilisában onnan sikerült Poroszországon át Franciaországba jutnia. 1835-ben belépett a Lengyel Demokrata Társaságba. 1839-ben Berney-ből átköltözött St. Etienne-be, ahol beiratkozott a Bányászati Főiskolára, amelynek elvégzése után Párizsban telepedett le. Itt két éven át látogatta, majd sikeresen befejezte a vezérkari iskolát. Az 1840-es évek elején tagja lett a „La Réunion Intime” szabadkőműves-páholynak. 1843-ig Douai-ban, majd Château-Thierry-ben dolgozott mint híd- és útfelügyelő. 1846-ban a Lengyel Demokrata Társaság emisszáriusként Galíciába küldte, hogy a Kárpátokon keresztül vezető közlekedés lehetőségeit felmérje, de csak Szászországig jutott el. 1847-ben visszatért Franciaországba. 1848 tavaszán Poznańon, Krakón keresztül Galícia fővárosába, Lembergbe küldték. A Központi Nemzeti Tanácstól megbízást kapott a vidéki nemzeti gárdák szervezésére Kelet-Galíciában. Társalapítója a radikális *Dziennik Stanisławowski* című lapnak, s azonnali jobbágyfelszabadítást követelt. Lemberg november 2-i bombázása után vidéken bujkált, majd 1849 áprilisában Korzełińskiek csoportjával Magyarországra szökött.

Wysocki 1849. május 24-én Franciszek Sokulskit mint 1831-es tisztet századossá és a légió utászparancsnokává javasolja kinevezni. Végül a Miskolcon szerveződő légió utászparancsnokává tette, s július 16-án kérte a hadügyminisztériumot, hogy erősítse meg Sokulski századosi rangját.

A szabadságharc leverése után kimenekült Törökországba. A vidini táborban elszenvedett súlyos tífuszból Szpaczek doktor gyógyította ki. A Lengyel Demokrata Társaság sumlai tagozatának szervezője volt, s társai megbízásából gyakran megfordult Isztambulban, ahol baráti pártfogóra talált az angol főkonzulban, Brownban, s kijárta azt, hogy a török kormány 1851 januárjában engedélyezte Angliába távozásukat. Ő maga a Lengyel Demokrata Társaság diplomáciai megbízottjaként Törökországban maradt, s a Hotel Lambert Carogródi Ügynökségének ellensúlyozására létrehozta a „demokratikus beállítottságú” Lengyel Ügynökséget, amely anyagi támogatás híján nem működött. Sokulski különféle amerikai és francia lapoknak volt az isztambuli tudósítója, s mérnöki irodákban végzett alkalmi munkát. A krími háború előestéjén tervet nyújtott be a török kormánynak, amelyben

javasolta egy lengyel légió felállítását. A háború kirobbanása után Isztambulba érkező Wysocki tábornok „lengyel külügyminiszterként” mutatta őt be a Portának. Miután a lengyel légió szervezésének feladatát Sokulski – kényszerűségből – átadta Wysocki tábornoknak, ő maga Sumlába utazott, s Lengyelország képviselőjeként mint „számfeletti tiszt” Omér pasa hadseregének vezérkarában szolgált. A Porta őrnagyi rangot adományozott neki. Még a krími háború alatt megvált a hadseregtől, és – Szerbiában, Macedóniában, valamint Ruméliában – a törökországi távírvonal-hálózat tervezésével és kiépítésével foglalkozott 1854 és 1859 között. A Sumla és Drinápoly közötti távírvonal kiépítéséhez főleg lengyeleket alkalmazott. Eredményességét jelzi, hogy 1858-ban rábízták az Isztambul és az albániai Elbas közötti távírvonal megtervezését és kiépítését is. 1859 után Isztambulban maradt. 1862 decemberében a varsói Központi Nemzeti Bizottság, majd a párizsi Lengyel Kör és a londoni Lengyel Demokrata Társaság Központja is isztambuli ügynökévé nevezi ki. Fél év múlva azonban a törtetőbb és jobb kapcsolatokkal rendelkező Władysław Jordan foglalja el a posztját. Ezt követően visszatért korábbi állásába, s a már kiépített távírvonalakat ellenőrizte. 1865 és 1877 között a török út- és hídigazgatóságon dolgozott mint mérnök. 1881-ben Galíciába telepedett át, ahol egy ideig a kelet-galíciai vasútvonalon szolgált kalauzként. Ezt követően barátjánál, Zygmunt Jaroszyńskinél a Stanisławów közelében fekvő Błędnikiben kapott állást.

A portréját megrajzoló Miłkowski „a baloldali számkivetettek példamutató politikai emigránsának”, „Lengyelhont rendületlenül szerető” lengyelnek, „tisztességes, erényes” embernek mutatta be.

Visszaemlékezései *W kraju i nad Bosforem (1830–1881). Fragmenty życia i listy.* (Odahaza és a Boszporusz partján [1830– 1881]. Részletek és levelek az életéből) címmel halála után több mint fél évszázaddal láttak napvilágot.

Forrás: MOL H 75 1849:17195; 25985; H 105 2. d. (516); R 221 – júniusi jegyzőkönyvek; HHStA Min. d. Á. IB ZK „Polaken I–III”; KA GW № 10.110 Namensverzeichnis – 41; Bogdański: *Pamiętnik*, 474.; Hass, Ludwik: *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821 – 1999. Słownik biograficzny.* Warszawa, 1999. 462., 463.; *Alfabetische Namenliste*, 57.; Kovács: „...mindvégig veletek voltunk”; Łątka: *Słownik Polaków*; Kozłowski: *Legion polski*; Miłkowski, Zygmunt (T. T. Jeź): *Sylwety emigracyjne.* Lwów, 1904. 106–114.; Miłkowski, Zygmunt (T. T. Jeź): *Od kolebki przez życie.* Kraków, 1936. (I, II), Kraków, 1937. (III); Tyrowicz: *Towarzystwo Demokratyczne*, 630., 631.; *Együtt a szabadságért*, 114.

Szczepański, Antoni

(Poroszország, Plock, 1800. aug. 18. – ?)

Henryk Szczepański és Zuzanna z Kowalewskich fiaként született. 1825. szeptember 20-án önként belépett a Lengyel Királyság hadseregébe, ahol 1830. október 31-én altisztté léptették elő. Részt vett az 1830/31-es szabadságharcban, s az 1. gyalogezred törzsőrmestereként 1831. március 9-én a Virtuti Militari ezüstkeresztjével tüntették ki. Rózycki tábornok 1831. június 13-án hadnaggyá, majd augusztus 21-én főhadnaggyá léptette elő. A leveretés után emigrációba vonult, 1832. október 3-tól a függetlenségét visszanyert Belga Királyság hadseregében szolgált főhadnagyként, majd 1837. július 1-jén századossá léptették elő. 1848 márciusában a Poznańi Nagyhercegségben támadt lengyel mozgolódás hírére, április 14-én kilépett a belga hadseregből. Nem tudjuk, hogy bekapcsolódott-e a Poroszországhoz csatolt Poznańi Nagyhercegség tavaszi függetlenségi harcába, de a galíciai nemzeti gárdák szervezéséből kivette részét. Miután az Ausztria és Oroszország közötti háború kirobbanásához fűződő lengyel remények szertefoszlottak, 1848 őszén Szczepański is átkelt Magyarországra, s novemberben belépett a honvédseregbe.

Kossuth 1848. november végén a Kárpátok őrzése céljából lengyel vadászcsapat szervezésével akarta megbízni. Az OHB november 30-án arra utasította Irányi Dániel kormánybiztos, hogy Szczeпаński századost küldje Eperjesre, és bocsássa Pulszky alezredes rendelkezésére. Ennek következtében Szczeпаński december elején tábornoki százados lett az időközben ezredessé kinevezett Pulszky Sándor által szervezett északi hadseregében. Ő tervezte a budaméri védműveket. A két kassai vereség (1848. december 11. és 1849. január 4.) után Klapka György ezredes felső-tiszai hadtestében szolgált. Áprilisban ugyanennek a hadtestnek (I. hadtest) egyik dandárában vezérkari főnök. 1849. május 21-én Nagysándor József tábornok megbízásából ő vezette az I. hadtest rohamoszlopát a budai vár egyik rése ellen. A kitűnően felkészült vezérkari tiszt a roham során megsebesült. Sajat vallomása szerint Nagysándor József még a helyszínen őrnaggyá léptette elő, és saját II. osztályú érdemjelét tűzte a mellére. Hasonló megtiszteltetés – mint erről beszámolt – két és fél hónap múlva Görgei Artúr altábornagy részéről érte. Állítása szerint a magyar főhadssereg által Arad vára előterében augusztus 9-én Ságnál vívott utolsó ütközetet – az I. hadtest vezérkari főnökének távollétében – ő vezette. Eredményességét bizonyítja, hogy Görgei alezredessé léptette őt elő. Az erről szóló dokumentumot – Szczeпаński állítása szerint – Klapka György tábornok vitte ki Párizsba, ebből következően feltételezhető, hogy a világsi fegyverletétel után Szczeпаński is bejutott a komáromi várba, s mint kapituláns legális útlevelel távozott Nyugat-Európába. (Szczeпаńskinak sem őrnagyi, sem alezredesi előléptetéséről nem maradt Magyarországon dokumentum.)

1854 novemberében Czartoryski megbízásából Isztambulba utazott, hogy a francia idegenlégióba vagy a kozákok közé besorozandó lengyelek egyik parancsnoka legyen őrnagyi rangban. Ezt a küldetését valószínűleg nem koronázta siker, mert 1856. január 20-án Párizsban kelt, Władysław Zamoyski tábornoknak címzett beadványában azt kérte, hogy a szerveződő lengyel hadtest vezérkarában kapjon beosztást alezredesi rangban. Ebben – addigi katonai pályafutása mellett – arra is hivatkozott, hogy a Lengyelország helyreállításáért indítandó háborúban meghatározó szerepet játszó könnyűgyalogság részére szolgálati szabályzatot dolgozott ki. A „*Projekt organizacji i regulaminów dla piechoty*” (Gyalogsági szolgálati és szervezési szabályzatterv) című munkáját el is juttatta feletteseinek. 1857-ben II. Sándor cár amnesztiarendelétének köszönhetően engedélyt kapott a hazatérésre.

Forrás: – Magistrat Miasta Lublina 843/4438, 843/4438; MOL 105 2. d. (316); 4. d. (438, 471, 669); 5. d. (685); BCz. 5645, 5649/617-619; *Kossuth Lajos Összes Munkái. 13. kötet. (Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. 1848 szeptembere–decembere.* Sajtó alá rendezte Barta István. Budapest, 1952. Bona, Gábor: *Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban.* Budapest, 2009. II. k. 572; Księga pamiątkowa w 50-letniej rocznicy powstania 1830 roku zawiera spis imienny Dowódców i Sztabszoficerów tudzież oficerów, podoficerów i żołnierzy armii polskiej w tym roku krzyżem wojskowym „Virtuti Militari” ozdobionych. 1882. 94; Máriássy János: *Visszaemlékezések az 1848–49. évi szabadságharc alatt végzett szolgálataimra.* Budapest, 1999. 131.